

АРХЕТИП КАНІБАЛА У КОНТЕКСТІ РЕЛІГІЙНО-СВІТОГЛЯДНОГО АСПЕКТУ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014–2022)

Нестеренко П. О.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна – це проблемна ситуація, яка вимагає комплексного аналізу даної проблеми у галузі різних філософських, релігійнознавчих та психологічних наук. Ми переконані, що у основі будь-якої війни лежить колективне позасвідоме. За К. Юнгом, «змісти колективного несвідомого – це так звані архетипи»¹. Чи існують архетипи війни? За дослідником С. Кавтарадзе, так, архетипи війни існують². Який же архетип війни лежить в основі російської військової агресії та геноциду українського народу росіянами у 2022 році? Сучасна наука не дає відповіді на це запитання. Тому ми вважаємо актуальним та необхідним проведення філософсько-антропологічного дослідження архетипу, який лежить у основі російської військової агресії та геноциду українського народу, який ми називаємо архетип канібала.

Ступінь наукової розробки проблеми. Проблему колективного позасвідомого та архетипів піднімає батько юнгіанського психоаналізу Карл Густав Юнг у своїй фундаментальній науковій праці «Архетипи і колективне несвідоме»³. За К. Юнгом, архетипи фактично народжуються у первобутніх міфологічному та релігійному світоглядах людства. Розмірковуючи про архетипи як первісні образи міфологічного та релігійного світоглядів, К. Юнг говорить, що «примітивні племенні уявлення пов'язані з видозміненими формами архетипів. Уявлення постають не як змісти несвідомого – вони вже перетворилися на свідомі формули, яких традиційно навчають здебільшого у формі потаємного вчення, а це взагалі типовий спосіб передачі колективних змістів, які первинно походять із несвідомого»⁴. Отже, через міфологічний та релігійний типи світогляду архетипи із колективного позасвідомого переходять у свідомість людей та впливають на їх поведінку.

Дослідник С. Кавтарадзе у своїй праці «Архетипи війни: насилля, позасвідоме і боротьба за базові потреби»⁵, проводить міждисциплінарний аналіз масового позасвідомого у періоди військових конфліктів і приходять до висновку, що «спостереження і порівняльний аналіз історичних подій, антропологічних і етнографічних даних дозволяє сформулювати гіпотези про існування архетипів війни»⁶. Але автор не дає назв цим архетипам війни, не описує психологічний механізм їхньої дії і зупиняється лише на описі «етнографічних спостережень, антропологічних, історичних і соціологічних даних, літературних джерел та графічних зображень»⁷.

Невирішені частини проблеми. Дослідник К. Юнг доводить існування архетипів в цілому, С. Кавтарадзе доводить існування архетипів війни. Але проблема не вирішена, бо немає по цей час чіткої назви архетипу війни і не описаний механізм його психологічної дії, тобто як архетип війни впливає на той чи інший народ, стимулюючи його вчиняти геноцид та нападати на мирні країни тощо.

Постановка завдання. У даному дослідженні ми ставимо за *мету* теоретично проаналізувати та описати феномен архетипу війни, який ми називаємо архетип канібала у контексті релігійно-світоглядного аспекту російсько-української війни (2014–2022).

Методологією дослідження виступає вчення К. Юнга про колективне позасвідоме та архетипи, яке ми доповнюємо «архетипом канібала».

Виклад основного матеріалу. Верховна Рада України визнала військову агресію путінської Росії геноцидом українського народу в 2022 році⁸. Також президент США Джо Байден чітко та недвозначно назвав агресивні дії Росії в Україні геноцидом⁹.

У Вікіпедії під геноцидом розуміються «цілеспрямовані дії з метою повного або часткового зни-

¹ К.Г. Юнг. Архетипи і колективне несвідоме / Переклад з німецької Катерина Катюк; науковий редактор українського видання Олег Фешовець. 2-ге опрац. Вид. (Львів: Видавництво «Астролябія» 2018), 12.

² С.Д. Кавтарадзе. «Архетипы войны: насилие, бессознательное и борьба за базовые потребности / Историческая психология и социология истории. 1/2012. С. 8–25, n.d., https://www.socionauki.ru/journal/files/ipisi/2012_1/008-025.pdf (дата звернення: 27.04.2022).

³ К.Г. Юнг. Архетипи і колективне несвідоме / Переклад з німецької Катерина Катюк; науковий редактор українського видання Олег Фешовець. 2-ге опрац. Вид.

⁴ Юнг, 13.

⁵ С.Д. Кавтарадзе. «Архетипы войны: насилие, бессознательное и борьба за базовые потребности / Историческая психология и социология истории. 1/2012. С. 8–25

⁶ Кавтарадзе, 8.

⁷ С.Д. Кавтарадзе. «Архетипы войны: насилие, бессознательное и борьба за базовые потребности / Историческая психология и социология истории. 1/2012. С. 8–25

⁸ Проект Постанови Про Заяву Верховної Ради України «Про Вчинення Російською Федерацією Геноциду в Україні» / Верховна Рада України, n.d., <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39411> (дата звернення: 16.04.2022).

⁹ «Байден назвав дії Росії в Україні геноцидом. Він повторив це кілька разів», n.d., / BBC News, Україна. <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61082461> (дата звернення: 16.04.2022).

щення груп населення чи народів за національними, етнічними, расовими, корисливими або релігійними мотивами.

До таких дій належать:

- вбивство членів цієї групи;
- нанесення тяжких тілесних або психічних ушкоджень членам такої групи;
- створення членам групи умов, які розраховані на повне чи часткове її знищення;
- унеможливлення народження дітей в середині групи;
- насильницька передача дітей цієї групи іншій групі¹⁰.

В основі геноциду українців у 2022 році лежить релігійний мотив, який озвучив патріарх Кіріл (Гундяєв): «неприйняття гей-парадів на Донбасі»¹¹. «Ми вступили в боротьбу, яка має не фізичне, а метафізичне значення»¹² – говорить Кіріл (Гундяєв). Тобто ненависть та гомофобія по відношенню до геїв у вченні російської православної церкви, – розповсюдились на українців в цілому. Що це за «метафізичне значення» війни проти України, про яке говорить патріарх Кіріл? Ми допускаємо, що Кіріл (Гундяєв) має на увазі знищення України як біблійних «Содому та Гоморри» за «содомський гріх». Отже, корінь російсько-української війни 2014–2022 років прихований у релігійному світогляді переважної більшості росіян, які ототожнюють українців з геями та іншими «грішниками».

Підтвердженням релігійного мотиву геноциду українців росіянами є також факт того, що патріарх Кірил благословив російські війська на знищення незалежної та суверенної держави України: «Російський патріарх Кирил благословив військових на війну проти України після літургії у свято Торжества православ'я у Москві. Він подарував ікону командувачу Росгвардії Віктору Золотову. У відповідь Золотов пообіцяв Кирилу якнайшвидше зламати опір України»¹³.

Для путінських росіян українець та гей – це одне й те саме, тобто «збочення» і «гріх». Українець та гей у примітивному, варварському релігійному світогляді переважної більшості росіян немає права на життя, бо це «помилка природи».

Так, 15.04.2022, стало відомо, що у пропагандистському шоу Володимира Соловйова один з експертів заявив: «От что, до речи, говорит из этого приво-

Виктория Нуланд. Вона, коли говорить із цього приводу, що, мовляв, геноцид влаштовує, так вона конкретно говорить: «У чому мета Путіна: старту ідею бути українцем». Так, я з Вікою Нуланд згоден! Віко, ти геній! Цю ідею треба стерти від початку і до кінця – вона сто років отруює життя слов'янським народам.

Насправді, російським людям сказали, що вони (українці – П.Н.). Це абсолютно образлива назва. Бути одним із російських народів – і раптом виявлятися українцями. Йдеться про українство.

Ім сказали, що «ви не росіяни, ви повинні їх ненавидіти і з ними воювати». Ось цю ідею треба витравити повністю – і ця робота буде вестися дуже довго. Скільки ми з них це діло будемо витравлювати... Але, перш ніж почати це витравлювати і, перш ніж вони почнуть це усвідомлювати, що треба навчатися та бачити інше життя, їх спочатку потрібно переконливо перемогти»¹⁴.

Отже, для диктатора Путіна та переважної більшості російських нацистів і фашистів важливо знищити весь український народ. Геноцид та насильницьке вбивство української ідентичності – це ключова мета російських окупантів. Підтвердження цьому ми знаходимо у статті про «денацифікацію України» Т. Сергійцева, яка була розміщена на сайті РІА: «Бандерівська верхівка має бути ліквідована, її перевиховання неможливе. Соціальне болото, яке активно і пасивно її підтримало дією та бездіяльністю, має пережити тяготи війни та засвоїти пережитий досвід як історичний урок та спокутування своєї провини.

Подальша денацифікація цієї маси населення полягає у перевихованні, яке досягається ідеологічними репресіями (придушенням) нацистських установок та жорстокою цензурою: не лише у політичній сфері, але обов'язково також у сфері культури та освіти. ...

Назва Україна, мабуть, не може бути збережена як титул жодної повністю денацифікованої державної освіти на звільненій від нацистського режиму території. ...

Денацифікація неминуче буде й деукраїнізацією – відмовою від розпочатого ще радянською владою масштабного штучного розмужування етнічного компонента самоідентифікації населення територій історичних Малоросії та Новоросії. Україна, як показала історія, неможлива як національна держава. Денацифікація України – це також її неминуча деєвропоїзація»¹⁵.

¹⁰ Вікіпедія, «Геноцид», n.d., <https://uk.wikipedia.org/wiki/Геноцид> (дата звернення: 16.04.2022).

¹¹ Азаттык Радио, «Патриарх Кирилл: «Война идёт, потому что в Донбассе не хотят гей-парадов», n.d., <https://rus.azattyq.org/a/31739753.html> (дата звернення: 16.04.2022).

¹² Радио.

¹³ Информационный навигатор, «Патриарх Кирилл благословил войска РФ на войну против Украины», n.d., <https://infonavigator.com.ua/novosti/patriarh-kirill-blagoslovil-vojskarf-na-voynu-protiv-ukrainy-kak-eto-proizoshlo> (дата звернення: 16.04.2022).

¹⁴ ДС, «У Соловйова визнали, що мета Путіна – геноцид українців (ВІДЕО)», n.d., <https://www.dsnews.ua/ukr/politics/u-solovyova-viznali-shcho-meta-putina-genocid-ukrajinciv-15042022-457464> (дата звернення: 16.04.2022).

¹⁵ Т. Сергійцев. «Что Россия должна сделать с Украиной. Версия Государственного Информационного Агентства РИА», n.d., <https://kuraev.link/blog.php?id=90048307> (дата звернення: 16.04.2022).

Із цього ми можемо заключити, що в основі російської військової агресії до України та геноциду українського народу 2014-2022 рр. лежать п'ять феноменів: 1) деструктивна псевдоідеологія «руського мира», яка спотворює історію України та не залишає права на існування унікальної української ідентичності та буття самобутнього українського народу; 2) гомофобія; 3) ксенофобія; 4) українофобія; 5) архетип канібала, як глибинна позасвідомо основа релігійного світогляду російської орди.

Гіпотетично ми вважаємо, що предки людей були канібалами. Як би це не виглядало дивно та парадоксально, але коріння канібалізму ґрунтувалося у релігійному світогляді первісної людини. Це підтверджує дослідник Т. Тадевосян, який говорить: «Людські жертвоприношення часто супроводжували канібалізм. Релігійно-містичними принципами виникнення канібалізму зумовлений підхід до його розгляду як ритуалу»¹⁶.

Згідно з дослідником М. Еліаде, «людське жертвоприношення засвідчене в історії релігії як у палеоземлеробів, і у народів більш високого щаблю розвитку. ... Ця жертва приноситься з низки причин: задля забезпечення родючості полів; задля підтримання життя богів (як у ацтеків); для встановлення контактів з легендарними предками та нещодавно померлими родичами; нарешті, з метою повторення первинної жертви, відображеної в міфі, що, у свою чергу, повинно забезпечити продовження життя»¹⁷.

Отже, в наслідок ритуальних вбивств та канібалізму у колективному позасвідомому людства виробився архетип канібала (авторський термін П. Нестеренка). Архетип канібала – це архетип геноциду та позасвідомого потягу до знищення собі подібних людей чи народів, які відрізняються за ознакою національної ідентичності (наприклад, українці), сексуальної орієнтації, етнічної та расової приналежності, та домінуючого іншого релігійного типу світогляду (сповідання іншої релігії тощо).

Архетип канібала формувався ще в первісному суспільстві під час ритуальних вбивств людей. Гіпотетично ми допускаємо, що наші предки-канібали в першу чергу приносили в жертву богам та з'їдали ніжних, ранимих, слабких фізично чоловіків. Архетип канібала – це праобраз вбивства, розчленування та поїдання сильним фізично чоловіком слабого чоловіка; це древній «сценарій» ритуального пої-

дання племенем чужинця (чоловічої або жіночої статі) або одноплемінника, що порушив якесь табу.

Психологічно та релігійно Російська федерація – це велике плем'я агресивних дикунів наших днів, які одержимі архетипом канібала у своїй ненависті та бажанні вбивати українців і знищувати всіх вільнодумців. Філогенетично архетип канібала виробився у росіян та зокрема у російському релігійному світогляді за часів Золотої Орди. Адже за дослідником В. Пивоваровим, «багато в чому сучасна Русь, московська, потім петербурзька, радянська і сьогоднішня, є ... спадкоємицею Золотої Орди ... Монгольський варіант влади заперечує будь-який договір, будь-яку співпрацю і згоду між двома сторонами. Монгольська влада – це виключно влада насильства»¹⁸.

Гіпотетично ми допускаємо, що від часів Золотої Орди і до нашого часу архетип канібала позасвідомо відтворює в думках та мисленні росіян психологію ординців. Тобто спонукає більшість громадян Росії культивувати та застосовувати насилля до всіх людей, які чимось від них відрізняються та мислять інакше. Також архетип канібала впливає на високий рівень агресивного ставлення переважної частини росіян до інших релігій окрім РПЦ. Проголошення Російської православної церкви «істиною в останній інстанції» та гоніння на інші релігійні світогляди в Росії – це прояв архетипу канібала та позасвідоме наслідування Золотої Орди, яка довгий час тотально примушувала всіх людей сповідувати лише одну-єдину релігію (іслам). «В історії Великої Золотої Орди можна умовно виділити два періоди. Так перший період характеризується віротерпимістю, дотримуватися якої заповідав ще сам Чингізхан. Другий період (період розпаду) – коли верхівка Орди, з часів хана Узбека, перш за все родина Чингізидів, починає масово приймати іслам і змушувати до цього своїх підлеглих інших віросповідань, перш за все християнства»¹⁹ – говорить Вікіпедія.

Завдяки архетипу канібала, який фактично за часів російської імперії, СССР та нинішньої путінської Росії став національною ознакою більшості росіян, більшість громадян Російської Федерації бажають позасвідомо тоталітарного режиму, тоталітарної релігії (нинішня політизована РПЦ) та ідеології («руський мир»), а також у більшості росіян виникає потяг і бажання до безжально жорстокого управління російським народом постаттю диктатора, яким на даний час є Путін. Після Путіна росіяни будуть шукати нового диктатора і це «замкнуте коло» буде панувати у свідомості більшості росіян до того часу, доки вони не зможуть звільнитися масово від дії архетипу канібала.

¹⁶ Т.В. Тадевосян. Человеческие жертвоприношения и каннибализм (на материале Нартского эпоса и русских былин). Вестник Северо-Восточного Федерального Университета имени М.К. Амосова: Серия Эпосоведение, № 1 (09), 2018. С. 100-107. n.d., 106, <https://cyberleninka.ru/article/n/chelovecheskie-zhertvoprinosheniya-i-kannibalizm-na-materiale-nartskogo-eposa-i-russkih-bylin/pdf> (дата звернення: 17.04.2022).

¹⁷ М. Элиаде, От Замлоксиса До Чингиз-Хана. Кодры (Молдова Литературная). № 7. Кишинев, 1991, 123.

¹⁸ Ю. Пивоваров. Росия – спадкоємиця Орди. n.d., <https://www.istpravda.com.ua/short/2014/08/11/143948> (дата звернення: 22.04.2022).

¹⁹ Вікіпедія, «Золота Орда», n.d., https://uk.wikipedia.org/wiki/Золота_Орда (дата звернення: 22.04.2022).

Чому саме на українців у росіян актуалізувався архетип канібалу, який проявляється у підтримці більшістю з них геноциду українського народу та кривавої, безглуздої війни Росії проти мирної України? У цьому винна Російська православна церква. Архетип канібала автоматично втратив би силу над більшістю росіян, якби РПЦ чітко засудила війну та військову агресію і закликала Путіна та російських військових до покаяння за каїнів гріх і військові злочини проти мирного народу України.

Коли патріарх Кирил (Гундяєв) благословив російську армію на війну проти України, тим самим він вже кінцево перевів архетип канібала по відношенню до українців у релігійний світогляд більшості росіян, які почали асоціювати українців та українство зі «злом фашизму і нацизму», яких не існує в дійсності в Україні. Архетип канібала втрачає силу тоді, коли домінуюча релігія в тій чи іншій державі пояснює своєму народу, що вбивати та нападати на інші мирні народи – це «гріх» та зло. Якщо ж домінуюча релігія, як РПЦ у Росії, виправдовує та схвалює військову агресію та окупацію іншої мирної держави (у нашому випадку України), то тоді архетип канібала починає призводити до одержимості та ненависті більшості населення країни-агресорки (як ми бачимо в РФ) до жертви (мирної України).

Архетип канібала проявляється універсально у поведінці маніяків, людоджерів. Одержимий архетипом канібала може безжально гвалтувати, вбивати та поїдати жінок, дітей, геїв, трансгендерів та інших людей, які є найуразливішою групою населення. Це засвідчують агресивні, маніяцькі дії російських окупантів у Бучі. Так у Вікіпедії говориться, «бучанська трагедія, або геноцид у Бучі – масове вбивство українського цивільного населення в місті Буча Київської області, що супроводжувалося викраденнями, тортурами, згвалтуваннями, у тому числі дітей, та мародерством. Злочини скоїли Збройні сили РФ у період російсько-української війни під час російського вторгнення у березні 2022 року»²⁰.

Якщо жінка одержима архетипом канібала, то вона стає маніячкою та садисткою і може вбивати та безжально знищувати своїх невинних жертв. Також одержимі архетипом канібала російські матері, які навіть у разі смерті своїх синів-завойовників в Україні, починають виправдовувати російський путінський режим та закликають і далі до війни з мирною Україною. Це все дія архетипу канібала через колективне позасвідоме росіян.

Чим більш інтелектуально розвинута людина, тим вища ймовірність того, що архетип канібала не зможе заволодіти її свідомістю. Хоча бувають і винятки, коли маніяк високоінтелектуальний, але це

не відміння його бажання вбивати невинних людей заради вбивства.

Отже, якщо домінуюча релігія почне гальмувати інтелектуальний розвиток населення тієї чи іншої країни, проповідуючи антинаукову маячню та культивуєчи низькоінтелектуальну особистість як «ідеал благочестя та святості», то тоді ми отримаємо на практиці жахливу російсько-українську війну, бо РПЦ виховала та сформувала в релігійному світогляді більшості віруючих росіян українофобію та україноненавистництво до нашої держави як до «Содому і Гоморри», яку потрібно за «гріх українства» знищити.

Архетип канібала ми також чітко прослідковуємо при гомофобії, яку сформувала, на превеликий жаль, домінуюча християнська культура на колишніх просторах Київської Русі. Щоб чоловіки перестали так ненавидіти та вбивати геїв і трансгендерів, потрібно працювати з подоланням архетипу канібала у психіці гомофобного населення. Релігія та наука повинні об'єднати свої зусилля заради захисту прав людини і подолання гомофобії, яка викликається архетипом канібала. Кожна людина повинна розвивати свій інтелект та розуміти, якщо вона ненавидить українців чи ЛГБТ-людей, то це наслідок одержимості архетипом канібала. Проблема не в українстві, проблема не в українцях як унікальному народі, проблема не в геях. Проблема в тих людях (переважно росіянах), які ненавидять українців та ЛГБТ-персон. Бо в українофобів та гомофобів свідомість слабко розвинена, вона звужена і тому допускає можливість одержимості архетипом канібала і як наслідок бажанням вбивати українців та геїв і всіх не схожих на росіян людей та вільнодумців.

Український дослідник Н. Хамітов говорить про українську людину «з такими архетипами її культури як світоглядна толерантність та персоналізм, які не лише співзвучні базовим європейським цінностям початку ХХІ ст., а й здатні розвинути їх і наповнити новим життям»²¹.

На відміну від «української людини», ми вважаємо архетипом культури росіян – архетип канібала, який проявляється в кровожерливому культивуванні війни, репресій, тоталітарного режиму, гонінням та знищенню всякого вільнодумства. Архетип канібала міститься в самому релігійному світогляді росіян, які ненавидять та женуть у Росії будь-які інші релігії, чому є підтвердженням сотні, якщо не тисячі релігійно-ненавистницьких публікацій з відкритою агресією у адресу майже всіх новітніх релігійних течій світу на офіційному сайті російської православної інквізиції «Центр релігієзнавчих досліджень в ім'я священномученика Іринія Ліонського»²².

²¹ Н.В. Хамітов. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. К.: КНТ, 2017, 210.

²² Центр религиоведческих исследований во имя Священномученика Ириния Лионского, n.d., <https://iriney.ru> (дата звернення: 22.04.2022).

²⁰ Вікіпедія, «Бучанська різанина», n.d., https://uk.wikipedia.org/wiki/Бучанська_різанина (дата звернення: 22.04.2022).

Висновок

Отже, причина російсько-української війни (2014–2022) прихована у колективному позасвідомому більшості громадян Російської федерації – в архетипі війни, який ми називаємо архетип канібала, який сформувався у Росії за часів Золотої Орди і діє по цей час, ввійшовши у релігійний світогляд російського православ'я, яке виправдовує та благословляє російську військову агресію проти мирної України на прикладі постаті патріарха Кирила (Гундяєва) та інших релігійних діячів путінської Росії.

Подальше легальне існування російської православної церкви в Україні становить національну загрозу буттю України як незалежної та суверенної держави, бо українофобія, гомофобія, ксенофобія, псевдоідеологія «руського мира» та архетип канібала будуть входити та діяти у релігійній свідомості адеп-

тів та послідовників РПЦ на території нашої країни, що може призводити до колабораціонізму та державної зради України найбільш фанатичними «віруючими» так званої «УПЦ» Московського патріархату.

Феномен архетипу канібала вимагає подальших комплексних наукових досліджень як в царині філософської антропології, так і у галузі психологічної науки. Для того, щоб зупинилася російсько-українська війна, потрібно зупинити руйнівну дію та одержимість архетипом канібала більшості населення Російської федерації. Для цього необхідно пояснювати росіянам, що їх ненависть до України та українців зумовлена тим, що вони одержимі архетипом канібала і їх домінуюча релігія РПЦ несе ненависть та ідеологію смерті, підтримуючи військові злочини армії російських окупантів проти мирного українського народу.

Інформація про автора:

Нестеренко Павло Олександрович,

аспірант кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
9, вул. Пирогова, м. Київ, 04050, Україна

Information about the author:

Nesterenko Pavlo Oleksandrovych,

Postgraduate Student at the Department of Social Philosophy,
Philosophy of Education and Education Policy
National Pedagogical Dragomanov University
9, Pyrohova str., Kyiv, 04050, Ukraine